

Preklad: Ing. Michal Hronec

„Vysvedčenie“

Komlóšskej

štátnej meštianskej školy

chlapčenskej a dievčenskej

z učebného roku 1925 - 1926.

Zostavilo riaditeľstvo školy.

Vydalo: Knižné vydavateľstvo - „Orosházi friss ujság“.

I.

Založenie školy

V minulom školskom roku (1925/1926) v békéšskej stolici jedna z najväčších a najrýchlejšie sa rozvíjajúcich obcí, Slovenský Komláš, zasadila malinkú priesadu novej školy. Usilovné ruky ju polievali, aby v mladej generácii obce, v mládeži prehĺbila krásu a potešenie a aby vyrástla z nepatrnej na strom, v tieni ktorého by na život sa pripravujúcim žiakom-mládeži vyhladila zbrázdnené čelo pri rôznych podujatiach a odpočinkovým spôsobom priniesla záľubu vo vzdelávaní.

Aj keď sa v minulosti objavili sprievodné javy; vzdelaní ľudia v záujme svojich detí, ktoré sa dostali do stredných škôl nie vždy jednoznačne obhajovali rôzne úrovne vzdelávania a nie vždy sledovali všeobecný záujem, ale naopak, hlavne záujem jednotlivých rodín, tieto prejavy nakoniec predsa len zvädli.

Po hroznom osude Maďarska po svetovej vojne v Sedmohradsku zanechanú strednú školu bolo treba k nám preniesť z rumunského rabstva, po viacročnej túžbe svitla nádej, že jedna chlapčenská a dievčenská meštianska škola sa vykľuje. Zo Szászváru Kun Kocsárd kolegium¹ chceli oslobodiť a presunúť do Slovenského Komlóša. Tento plán sa dostal do neprekonateľných problémov. Hoc ako silno ľutujeme, že naša stará maďarská škola musí umierať pod hienistickým² rumunským útlakom, na druhej strane sa musíme tešiť z toho, že tento plán sa pre nás stal zrodom našej školy. Vo väzbe na záchranu kolégia rozbehla sa idea cestou nášho uvedomelého poľnohospodárskeho a remeselníckeho obyvateľstva, už od prvej chvíli sme cítili a tento pocit sa aj potvrdil, že Slovenskému Komlóšu nie je potrebné gymnázium ale je potrebná škola so všeobecnejšou pôsobnosťou a s praktickým zameraním po štúdiu na základnej škole. Čoskoro sa takéto riešenie našlo v otvorení meštianskej školy, toho druhu školy, ktoré najviac vyhovuje obci Slovenský Komláš. Za takúto školu sa obyvateľstvo ochotne súhlasne vyjadrilo, takže obecné zastupiteľstvo už 24. 6. 1925 s prihliadnutím na obecný rozpočet na svojom zasadnutí vyhlásilo, že Slovenský Komláš hoci zo slovenským obyvateľstvom maďarsky cítiace³ ak meštiansku školu dostane je ochotné túto postaviť, zariadiť a že obyvateľstvu vzhľadom na spôsob obživy táto škola zásadne vyhovuje aj s

prihliadnutím na využitie pre praktickú výučbu poľnohospodárstva 30 katastrálnych honov, poskytné.

1. Szászváros, po nemecky Broos a po rumunsky Orastie. Mestečko leží medzi mestom Deva a Sibiu v Rumusku – južne pod riekou Marušou v bývalom Sedmohradsku. V 12. storočí bolo osídlené Sasmi a patrilo k siedmim stoličným- župným mestám v Transylvánii. Po Sasoch teda dostalo maďarské pomenovanie Szászváros.

Kún, gróf Kocsárd – mecenáš a zakladateľ Všeobecne vzdelávacieho spolku, ktoré sa zmenilo na školu – kolégium vyššieho stupňa pri Reformovanej kresťanskej cirkvi v Uhorsku.

2. Maďari sa nikdy ani dnes, keď sa píše rok 2016, nevedia vyrovnáť s tým, že sa im nepodarilo udržať svoju imaginárnu veľríšu. Autori tejto monografie si neodpustili urážku Rumunského národa, čo svedčí o ich bezohľadnosti a prejavu nemorálnosti voči iným národom.

3. Nustále sa zdôrazňovalo maďarónstvo, aj keď to nebola všeobecná pravda, skôr zákonne vynucovaná maďarizácia. Komlóšania vždy mali obhajcov svojej identity a viac ako dvesto rokov si svoj slovenský jazyk v írečitom nárečí udržali.

Vedúci oddelenia pre meštianske školy Árpád Dulovič, poradca ministerstva, ktorý žiadnu príležitosť neprehliadne a nepremešká - ak sa jedná o meštianske školy, ako chrbtovú kosť národa a rozmach občianskeho poľnohospodárskeho stredného stavu - čo najskôr a čo na čím väčšom území na poli vzdelanosti národa, takéto školy zakladá. Na základe rozhodnutia obecného zastupiteľstva posielal riaditeľa tejto inštitúcie na Slovenský Komlós aby na zriadenie meštianskej školy vykonal všetky prípravné práce. A ako sa táto myšlienka vyvíjala potvrdzujú to i prvé dva týždne keď 14. Júla sa mohlo uskutočniť obecné zhromaždenie, ktoré Ján Paulovič, učiteľ na dôchodku a učiteľ, Ján Adamkovič, zorganizovali, ako aj Ján Jesenský, farár ECAV, po ktorého povzbudzujúcich slovách, odsúhlasilo toto zhromaždenie, postavenie školy. Za Cirkevné a všeobecne vzdelávacie ministerstvo sa tohto zhromaždenia zúčastnil aj vedúci VI. oddelenia Juraj Kovács, ako všeobecný, školský dozorca, takže mohol jednoznačné rozhodnutie zhromaždenia tlmočiť na ministerstve. Znenie Základnej listiny z rozhodnutia obecného zastupiteľstva zo dňa 14. Júla 1925 uvádzame v plnom znení:

Výňatok z bodu č. 31 – 1925 zápisnice z mimoriadneho zasadania obecného poslaneckého zboru zo dňa 14. Júla 1925:

Predseda júci oznámil, že ako je poslaneckému zboru známe všetky vrstvi obyvateľstva a inštitúcie obce bez protirečenia usúdili to, že na rast kultúrnej

vzdelanosti obyvateľstva obce, pozdvihnutie a posilnenie vlastenectva a národovectva ako aj v záujme rozumného a zlepšeného hospodárenia v obci je potrebné vybudovanie 4 triednej poľnohospodárskej chlapčenskej a dievčenskej meštianskej školy.

Zo strany vlády prejavujúca sa túžba daná na vedomie Veľactnému pánovi ministrovi Cirkevného a všeobecne vzdelávacieho ministerstva, že je tento na základe vzájomnej dohody s Veľactným ministerstvom financií ochotný splniť želanie obecného zastupiteľstva a pomocou pána ministra a vyslaného odborného pracovníka sa zaväzuje predsavzatia splniť.

Podmienky na realizáciu meštianskej školy sú nasledovné:

1. Nech prehlási obecné zastupiteľstvo, že v obci Slovenský Komláš , z hľadiska národného, kultúrneho a hospodárskeho rozvoja jednu štvortriednu triednu poľnohospodársky zameranú chlapčenskú a dievčenskú meštiansku školu postaví a že sa včas a definitívne postará o jej umiestnenie.
2. Na objekt slúžiaci škole k definitívnemu umiestneniu vyčlení 1500 štvorcových siah a do troch rokov ju postaví a k dispozícii odovzdá.
3. Zaväzuje sa, že objekt a pozemok meštianskej školy s užívacím a vlastníckym právom založí do pozemkovej knihy na konto Cirkevného a všeobecne vzdelávacieho ministerstva.
4. Vybavenie nábytkom a učebnými pomôckami zariadi a iné pracovné výdavky obec bude kryť.
5. Pre meštiansku školu vyčlení k zabezpečeniu praktickej gazdovskej výučby 5. katastrálnych jutár pôdy a na vzorové hospodárstvo ornú pôdu 25. kat. jutár. Výnosy z týchto nehnuteľností sa budú deliť nasledovne: 30% pre školu a 70% bude patriť obci.

V tejto súvislosti poskytne inštitúcia učiteľskému zboru a pomocnému personálu odmeny cez účet ministerstva Cirkvi a všeobecného vzdelávania a pripustí aby od žiakov okrem školného a výdavkov na zariadenie ročne 50 tis. korún vyzbieralo, ďalej aj na plán konečného a trvalého osadenia budovy a pôžičku vlastnou odbornou pomocou spoločným úsilím bez podpory pripraví a stavbu ako aj jej výstavbu bude kontrolovať.

Na základe výsledkov hlasovania predseda bez obmedzenia vyhlási , že obecné zastupiteľstvo v hospodárskom smere označenú 4.triednu meštiansku chlapčenskú a dievčenskú školu a podmienky na jej realizáciu prijíma a dodržanie týchto sa zaväzuje splniť, okrem toho žiada najmilostivejšieho pána ministra Cirkevného a všeobecne vzdelávacieho maďarského kráľovského ministerstva aby sa unúval urýchlene vydať inštrukcie na otvorenie školského roku 1925 -26.

Náročnejšia práca sa len potom začala. V období vytvárania nového vedenia štátu nové posty bolo možno vytvárať len so súhlasom pána ministra financií. Zástupca okresu Dr. Štefan Dénes a predpokladaný riaditeľ školy týždenne navštevovali rôzne úrady kým nakoniec s pomocou pána ministra financií bolo vydané príslušné zriaďovacie povolenie z úrovne Cirkevného a všeobecne vzdelávacieho ministerstva.

25.septembra 1925 prichádza prvý učiteľský zbor, 26. septembra začína zápis žiakov a 30. septembra sme začali riadne vyučovanie.

Predstavenstvo obce a zastupiteľský zbor, milostivo, a tajomník Koloman Németh , bez prietáhov – kým učiteľský zbor v škole vykonával svoju prácu - vykonali všetko , aby záväzok a rozhodnutie obce počas troch rokov postavili obecnú kultúrnu ustanovizeň , budovu meštianskej školy. Z rozhodnutia obecného zastupiteľstva veľmi rýchlo sa uskutočnili rokovania s Cirkevným a všeobecne vzdelávacím ministerstvom aby sa plány školy realizovali. Cirkevné a všeobecne vzdelávacie ministerstvo za projektanta a realizátora školy odporučilo dobre známeho a vychýreného staviteľa Kolomana Czéha. Dnes už pán minister C. V. M. schválil realizáciu školy.

Avšak predstavený obce a hlavný notár nestotožnili sa s plánmi školy. 16.januára 1926 na mimoriadnom zasadaní už bol vymeraný pozemok pre školu a na základe najmodernejších pedagogických poznatkov školu na najkrajšom a najlepšom mieste skoro na ploche 6. jutár na okraji parku umiestnili.

Je pravda, že za obeť padne výrub niekoľko stromov, ale či táto malá škoda nevyváži to, že budúcnosť obce , mládež väčšinu času bude tráviť v škole a v bezprašnom prostredí. Smrť pár stromov naozaj nerozhoduje o tom kde cez desaťročia bude mládež svoju dušu zveľaďovať.

Obyvateľstvo Slovenského Komlóša môže byť hrdé na to, že ich škola stojí na najsvetlejšom mieste, že až raz budú niekedy historici písať históriu obce a o založení školy a jej umiestnení, že listy o tomto popísané nebudú ležať medzi poslednými.

No popri tom sa našli aj taký, ktorí za niekoľko stromov zajakali. Zburcovali aj občanov aby sa pričinili o zmenu v rozhodnutia o umiestnení školy, župná súdna moc ich sťažnosť odmietla a potvrdila rozhodnutie za chvályhodné za polohu kam školu umiestnili s tým, že všade v štáte by sa takto malo obecné zastupiteľstvo zachovať. Veríme, že aj podanie sťažnosti na ministerstvo vnútra bude toto podobným spôsobom reagovať.

Teraz obecné zastupiteľstvo už aj začalo konať s konečnou platnosťou konať a 10. júna 1926 na mimoriadnom zasadnutí odsúhlasila základinu výstavby školy, keď na výstavbu štátnej meštianskej chlapčenskej a dievčenskej školy zdvihla príspevok o 200 000 korún – respektíve zlatých a na zariadenie predbežne prisľúbila a odsúhlasila 300 miliónov korún.

Na navýšenie výstavby objektu školy urýchlene vypísala súťaž a mi sa právom domnievame, že nasledujúci školský rok už budeme na základe obecnej veľkorysosti v nových podmienkach budeme pracovať.

Výstavba meštianskej školy – v živote obce – znamená taký bod obratu, že na pamiatku pre budúce pokolenia pripojíme menoslov súčasného obecného zastupiteľstva. Na tomto skromnom mieste musíme zachovať mená tých, ktorí obetavo bez strachu obec jednou meštianskou školou obohatili, ktorí činmi umlčali ľahkomyselných ľudí, ktorí zlovoľným zmýšľaním rozhlasovalo, že Slovenský Komlós nie je priateľom napredovania Maďarska a maďarskej kultúry.

Členovia obecného predstavenstva: Ján Moťovsky, richtár; Pavol Lehocky, podrichtár; Pavol Račko, všeobecný ochranca sirôt, (poručník); Štefan Hovorka, pokladník; Juraj Ďurkovič, kontrolór; Juraj Lehocky, vyberač daní; Ondrej Moťovsky, stredný gazda; Pavol Hirka; prísažný; Pavol Moťovsky, prísažný; Martin Karkuš, prísažný; Pavol Dorotovič, prísažný; Ján Matajs, prísažný; Štefan Machan, prísažný; Ondrej Karkuš, mlynár a prísažný; Koloman Németh, hlavný tajomník; Ľudovít Szabo, tajomník; Pavol Szokolay, tajomník; Dr. Alexander

Nagy, právnik a obecný lekár; Dr. Juraj Thury, obecný lekár; Július Pintér, obecný zverolekár.

Členovia obecného zastupiteľstva - (poslanci) : Ondrej Pipíš; František Iczkovits; predseda presbyterského zboru ECAV Pavol Gajdáč; Ján Újhelyi; Vojtech Wertheim; Dr. Ferdinand Vass; Ján Miškoj; Karol Adamkovič; Juraj Zlocky; Ján Jesensky; Ján Paulovič; Izák Herzog; Jozef Leipnik; Juraj Lehocky (IV. 182)⁴; Karol Herzog; Štefan Herzog; Martin Lehocky; Michal Boroš; Ján Karkuš; Ondrej Bodzsár; Ján Tirpáč; Pavol Karas; Matej Lehocky; Ondrej Moťovsky; Michal Guťan; Michal Antal; Štefan Oravec; Ján Adamkovič; Ján Franko; Michal Mítňan; Ján Slávik; Ján Oravec; Ján Hovorka;; Ondrej Zálusky; Štefan Hovorka; Pavol Karkuš; Ján Kriška; Michal Machan; Ján Kováč; Pavol Antal.

Rozhodnutie obce Slovenský Komláš zo dňa 10. Júna 1926 zbor meštianskej školy zo svojej strany zachová aj pre veľmi plytké uznanie zo strany obce za nesebeckú úmornú prácu, ktorou obecný notár Koloman Németh prispel k vybudovaniu meštianskej školy v Slovenskom Komláši. Za tým účelom mu učiteľský zbor zachová pamätným diplomom, ktorý v dvoch verziách budú dostávať jeden chlapec a jedno dievča za mimoriadne výsledky v učebnom odbore poľnohospodárskej výchovy za vystupovanie, respektíve za mimoriadnu usilovnosť.

Nebola by úplná moja informácia, keby som na tomto mieste nevyslovil poďakovanie obecnému vedeniu a zboru poslancov – prísazných a školskej obsluhu za vznik a zriadenie novej školy. Osobitne musím vyzdvihnúť richtára Jána Moťovského, ktorý sa zasadil s celou svojou funkciou za záujmy školy, Kolomana Németha, tajomníka, ktorý za zriadenie školy nesebeckosťou pracoval, a nakoniec Dr. Ferdinandovi Vassovi, právnikovi, ktorý stál neochvejne a neúnavnou prácou prispel k zriadeniu školy stredného stupňa a jej fungovaniu.

4. IV. 182 - Bolo ich viac s rovnakým menom a priezviskom, preto sa uviedla adresa menovaného – štvrtý obvod, číslo domu 182.

II.

História školského roku 1925-1926.

Umiestnenie školy. Nemajúc pre školu vlastnej budovy, pán Tivadar Szentkereszty, kráľovský školský dozorca už vopred vybavil aby miestna základná škola poskytla dve učebne a jednu miestnosť ako kanceláriu. Je mojou úradnou povinnosťou aby som riaditeľovi a učiteľovi základnej školy na tomto mieste poďakoval za túto dobrosrdečnosť, že s prichádzajúcou školou, na jej ciele a s pochopením vyššej školskej vrchnosti v budove základnej školy veľmi ochotne prepustil potrebné miestnosti.

Opravné, doplnkové a prijímacie skúšky sme nemali v úmysle konať, veď škola sa len teraz otvorila s jednou chlapčenskou a jednou dievčenskou triedou.

Zápisy s prihliadnutím nato, že žiaci povinnej školskej dochádzky už boli tu a tam zapísaný do iných škôl, nezačali s najväčším úspechom. Predsa len v dňoch 26., 27., 28. septembra počet zapísaných žiakov potvrdzoval, že triedy môžu byť otvorené, lebo do chlapčenskej triedy 42 a do dievčenskej triedy 23 žiakov bolo zapísaných.

Slávnostné otvorenie školského roka sa uskutočnilo 26. Septembra. Po slávnostne bohoslužbe zišli sme sa v jednej triede, kde v útulnom, teplom malom domácom prostredí sme otvorili Komlóšsku štátnu meštiansku chlapčenskú a dievčenskú školu. Po slávnostnom príhovore riaditeľa v mene obce sa prihovoril notár Koloman Németh, za ECAV cirkev sa prihovoril farár Ján Jesensky, ktorý srdečne pozdravili novú školu a učiteľský zbor. Skôr ako by sme boli prekročili, v prvom školskom roku, prah novej školy, obecné zastupiteľstvo a zbor učiteľov telegraficky pozdravili predsedu VI.

oddelenia Cirkevného a všeobecne vzdelávacieho ministerstva veľacteného pána Arpáda Duloviča, ktorý v posolstve následne odpovedal:

Pri príležitosti otvorenia chlapčenskej a dievčenskej školy prijmite môj teplý pozdrav a vrúcne poďakovanie, Božské požehnanie pre prácu učiteľského zboru, aby bola na čo najväčší osov pre obec a krajinu.

Dulovič Arpád

Septembra 30. začalo sa riadne vyučovanie.

Učiteľský zbor. Na základe rozhodnutia pána ministra Cirkevného a všeobecno-vzdelávacieho ministerstva č. 70965-1925/VI riadením, vedením a organizáciou školy bol menovaný Edmund Krompasky bývali banskoštiavnický riaditeľ štátnej meštianskej školy, za prvú učiteľku dievčenskej školy bola menovaná Rozália Gerenčérová - Krompaská, na riadneho učiteľa chlapčenskej školy bol presunutý z kispeskej⁴ školy Július Matzko. O niečo neskoršie bol zbor rozšírený, presunutím Františka Királyiho z Orošházi a to tak na príkaz ministerstva a na želanie vedenia obce aby bolo vyučovanie pokrokových poľnohospodárskych poznatkov čo najintenzívnejšie.

4 Kispesť = jeden z budapeštianskych obvodov, respektíve jedna z mestských častí

Výchovná vzdelávacia práca: Na dvoch metodických konferenciách boli dohodnuté rozhodujúce zásady aby sa potom cez celý školský rok bez porušenia uplatňovali tak, aby na začiatku roka stratený mesiac bolo možné dobehnúť aj napriek jazykovým ťažkostiam⁵ a aby bola na všetkých úrovniach dosiahnutá štátna úroveň a navyše aby sa v jednotlivých predmetoch odstránilo zameškané.

Žiakov budeme učiť k odriekaniu a k osobnej aktivite. Nástroje, ktoré ponúka moderná pedagogika využijeme k tomu aby sme

maďarské tvrdé povahy⁶ zmenili na silné duchom a telom vo viere vychovali maďarských pracovitých mužov a ženy. Vložíme v dievčenskej škole do učebnej látky ochranu matky a detí a potlačili v miestne uznávané povery a čary. Jazykové ťažkosti sme premostili riešením samo učením mládeže tým, že sme zriadili knižnicu, z ktorej si žiaci týždenne mohli vymieňať knihy. Knihy si žiaci na ručných prácach mohli sami zviazať.

Výchova náboženstva. V záujme vierouky škola spolupracovala s učiteľmi náboženstva. Denné vyučovanie sa začínala modlitbou a ňou sme vyučovanie aj skončili, ktorej súčasťou bola maďarská pre budúcnosť vložená vierouka. V školskom roku bola zo strany žiakov povinná účasť pod dozorom na bohoslužbách. Nepremeškali sme ani jednu príležitosť aby sme nevštepovali hlboko vieru do povedomia našich žiakov.

Výsledok našej práce sa čoskoro prejavil na chovaní sa našich žiakov a bolo to korunované trvalým rastom.

Naša vzdelávacia a výchovná práca sa prejavila na štyroch mládežníckych účastiach na divadelných predstaveniach. 6. novembra 1925 sa zúčastnili na Onemených zvonoch, 6. marca 1926 Zadunajská vrchovina, 7. apríla Alexander Matúš, nakoniec 28. Apríla aj akciu hovoriacu o dolnozemskej povodniach sme si pozreli. Túto poslednú akciu pripravil a predniesol náš profesor Július Matzko.

5. Pod jazykovými ťažkosťami treba rozumieť, že žiaci prijatí do školy neovládali dokonale maďarčinu.

6. Čudné konštatovanie o tvrdých Maďaroch keď predtým sa hovorí o jazykovom deficite žiakov.

Trhlina nebola zaznamenaná ani v časť praktického vyučovania, kreslenia a ručných prác aj keď sme nemali miestnosť, no pri dobrej vôli sme toto nebrali na vedomie, aj keď táto osobitne potrebná výbava potrebná k vyučovaniu nebola k dispozícii a ani žiaci si tento

stav neuvedomovali. Na konci školského roku v dňoch 25-28. júna žiaci pripravili v triede chlapcov výstavu ručných prác a kreslenia.

Praktické vyučovanie záhradníctva začalo príchodom priaznivejšieho jarného ročného obdobia. Obec odovzdala škole do opatery škôlku na pestovanie stromov kde na voľných plochách sa cvičili žiaci a to tak chlapci ako aj dievčatá. Bez nad sádzky môžeme prehlásiť, že žiaci bez rozdielu s najväčšou radosťou a bez donútenia sa pustili do práce s cieľom dosiahnuť s čistou súťaživosťou na svojom pozemku čo najlepšie výsledky aby bol čo najkrajší a najlepšie obrobený.

Hospodárenie školy v uplynulom roku nemohlo ešte najlepšie výsledky vykázať. Podľa nariadení pozemkového úradu na práve odovzdanom pozemku založiť bez úžitku väčšie investície a začať prijateľne aj hospodáriť nebolo celkom možné. Škole pridelené pozemky na základe rozhodnutia pozemkového úradu sa mohli úplne a bez problémov prebrať lebo sa uvoľnili len v letnom období, ktoré sme len po tomto období mohli k úplnému obhospodarovaniu prevziať za pomoci Všeobecnej inštitúcie.

Oslobodenie od školného spolu 12 riadnych žiakov 3.000,000 K. činilo, 2 samoukovia 340.000 K. činilo, spolu to predstavovalo 3.340.000 Korún.

Rodičovské stretnutie sme uskutočnili tri krát. 25. októbra 1925 riaditeľ usporiadal prednášku o troch základných princípoch výchovy: v rodine, škole a v živote. 7. februára 1926 učiteľ Július Matzko poukázal na uplatňovanie vedomostí získaných o rodičovskom dome a povinnostiach v škole. Riaditeľ znova zvolal stretnutie 6. júna 1926 kde vysvetľoval ciele meštianskej školy a rodičom o ich možnostiach vo vzťahu ku škole.

Rast vybavenosti školy. Pokiaľ škola nebude mať vlastnú budovu nemožno hovoriť o väčšom raste vybavenosti školy lebo okrem tried nemá k dispozícii žiadny priestor, v ktorom by vyučovacie predmety a iná výbava mohla byť umiestnená, takže sme boli nútený len k tomu aby sme zabezpečili riadny a nerušený vhod vyučovania. Výbavu pre počty a meranie sme sa usilovali získať aspoň dve kružidlá, dve dlhé pravítka, dva trojuholníky, dva kusy uhlomerov, jednu súpravu Boppu⁷ meranie. Na prírodopis sme obstarali 30 ks Jung-Kochovu ilustrovanú dokumentáciu ukazujúcu vývoj žiab, jeden mikroskop. Na vyučovanie zemepisu nám k ruke stáli potrebné mapy a to: dva ks maďarského horstva vodných tokov, dva kusy politickej mapy Maďarska, dvadsať kusov poštových kart, ktoré dokumentovali rozdielnosti jednotlivých oblastí krajiny. Nakoniec sa nám podarilo získať aj jednu zemeguľu a hospodársku mapu Maďarska v 2 verziách. K vyučovaniu maďarčina a nemčiny príslušný odborný učitelia sami získali obrázky, ktoré sa zalaminovali v takom počte že v prvom roku dosiahli počet 100.

Pre učiteľskú knižnicu sme po malej snahe sme získali Révaiho veľký lexikón. Popis veľkej vojny s obrázkami sme získali Gárdonyiho prácu a Vzdelávaciú knižnicu v 10 väzbách.

Z hľadiska zdravotnej starostlivosti na našej škole MUDr. Juraj Thury obecný lekár 12. marca 1926 vykonal kontrolu zraku. Žiaci okrem jedného prípadu vykazovali po celý školský rok zodpovedajúci zdravotný stav.

Antal Gurgulič riaditeľ zo segedskej štátnej meštianskej chlapčenskej školy 11. a 12. mája 1926 navštívil našu školu. Vykonal kontrolu dosiahnutých výsledkov vyučovania s každým učiteľom a v každom predmete. Pri príležitosti vykonanej kontroly vyslovil za dosiahnuté výsledky učiteľskému zboru pochvalné uznanie.

Gurguličova návšteva školy bola pre učiteľský zbor sviatkom, na ktorom im zaželel novú silu veľa energie do ďalšej práce.

Zvykové a predpísané školské oslavy s prihliadnutím na to, že ešte nemáme zodpovedajúce priestory sa len skromných domácich pomeroch vykonávali. Len pri oslavách 15. marca Koloman Németh hlavný tajomník odbočil zo a zaužívaných zvyklostí, keď po otvorení osláv obec celé vedenie prijalo účasť a rodičov sme pozvali ako hostí.

Dovolím si v skromných pomeroch v skromnom rámci vymenovať školské oslavy:

6. október žiaci a učiteľský zbor zúčastnili sa na slávnostnej bohoslužbe.

Pamätané oslavy Szécsényiho z roku 1915 oslávili sme 14. novembra.

Veľké dni 15. marca 1848 sme si tiež pripomenuli.

27. marec bol zasvätený Rákoczimu.

29. septembra sme sa zúčastnili osláv osadenia pamätníka padlých vo vojne spoločne s obyvateľmi obce, kde riaditeľ školy s týmito slovami položil k pomníku veniec:

„Učiteľský zbor a mládež Tótkomlóškej štátnej meštianskej chlapčenskej a dievčenskej školy pokladáme svätý stále živý veniec na pamiatku tých, ktorí sú nám príkladom najväčšej a najsvätejšej obete“.

Po riaditeľovi Juraj Karkuš žiak I. ročníka položil k pomníku kyticu žiakov s týmito slovami:

„Podobný budeme vám, vytrvalí silou a nezlomnou prácou.“

Margita Dongová položila kyticu za dievčence:

„Aj mi sa modlíme za vás a prisaháme, že pamätník váš nikdy bez kytici neostane.“

Kolomana Németha, tajomníka obce, za 30 ročnú svedomitú a zodpovednú prácu obec ocenila občianskym diplomom.

Németh Koloman, tajomník obce nemohol zostať bez ocenenia za jeho statočnú a svedomitú a horlivú prácu za zriadenie štátnej meštianskej chlapčenskej a dievčenskej školy. Naša škola sa musí poďakovať Kolomanovi Némethovi za oduševnenú činnosť, že sme s milou povinnosťou plnili vtedy keď obecné predstavenstvo 9. Mája 1926 v domácom kruhu oslavovalo predsedu poručníctva za školu. Z tohto miesta srdečne pozdravujeme Kolomana Németha, ako takého človeka, ktorému na dlhej životnej púti vždy bola radosť zodpovednej a svedomitej práce v prospech a v záujmu obce, múdrym rozhodovaním posúval záujmy obce dopredu na cestu k pokroku. Prajeme si, aby na múdrom predstavenstve obce čo najdlhšie stál a aby stál na čele veľkého poslania obyvateľstva obce Komláš.

Boli sme 16. Mája 1926 na slávnostnom prijatí cisára a kráľa Jozefa s vystúpením, malého v uniforme športového klubu, ktorého chovanie bolo ocenené na výbornú.

30. mája 1926. sme sa zúčastnili na oslavách hrdinov.

Účasť školy na oslavách by nebolo úplné keby som nespomenul statočného a vytrvalého spolupracovníka, ktorý nepoznajúc únavu už v prvom školskom roku s takým spevokolom obdaroval školu, s akým sa nemôže hociktorá meštianska škola pochváliť.

Spoločná práca učiteľského zboru. Školský učiteľský zbor popri práci na zriaďovaní školy súbežne v školskom roku sa aj na mimoškolskom kultúrnom poli zúčastňoval. Počas zimného obdobia

Július Matzko učiteľ 9, František Krály 9, a riaditeľ 10 prestavení uskutočnil, ktoré organizoval na poobedňajších hodinách kultúrno-vzdelávací spolok. Prispôsobené zamestnanosti obyvateľov, tieto akcie, respektíve prednášky boli naviazané úzko na poľnohospodársku problematiku. Poľnohospodárske obyvateľstvo s radosťou a stále navštevovalo tieto prednášky, takže podľa nás obyvateľstvo sa chce učiť a žela si napredovanie, učiteľský zbor tak chce aj do budúcnosti sa týchto podujatí zúčastňovať.

Práce s ukončením vyučovania začali 14. júna. júna 14. a 16. v dievčenských triedach prebiehali záverečné opakovanie, júna 15. a 16. Podobne aj v chlapčenských triedach. Oslavy ukončenia školského roka prebehlo skúškami z telocviku a 29. sme ešte uskutočnili školský rok za účasti a záujmu obecnstva, domácou súťažou.

Na odmeňovanie Bogár Jozef a vdova Jozefa Kozáryho a jej spoločníka miestneho kníhkupectva viac mládežníckych kníh a komlóšská Sporiteľňa darovala 100 000 korún na odmeny dobrých študentov. Jeden dobrosrdečník, ktorý sa nechcel predstaviť, dobrý náš podporovateľ daroval 50 000 korún k rukám riaditeľa k odmene jedného žiaka.

Darované knihy učiteľský zbor - Pavlovi Maligovi, Jánovi Ribárskému, Štefanovi Tóthovi a Michalovi Bagimu žiakom I. triedy, ďalej Gizele Galiczovej, Marte Jesenskej, Zuzane Karkušovej, Žofii Lehockej a Emílii Českovkej žiačkam I. triedy, odovzdal za usilovnosť a vzorové chovanie.

Dar komlóšskej Sporiteľne 100 000 korún Ladislavovi Kaufmanovi a bez mena doručených 50 000 korún Zuzana Bindrimová, obdržali za vzorové chovanie a príkladnú usilovnosť.

Samostatne strojom dopísaná bola odmena 100 000 korún, ktorú daroval Pavol Sokolay pre žiakov, ktorý mali v kreslení najlepšie výsledky. Učiteľský zbor ich rozdelil po 50 000 korún Pavlovi Molnárovi žiakovi I. triedy a Štefanovi Hudákovi.

Dobročinnosť. Miestna židovská obec dvom chudobným žiakom na školné a nákup učebníc pomohla 1 000 000 korunami k rukám riaditeľa. Riaditeľovi boli poskytnuté 3 000 000 korún na nákup učebníc pre dvadsať žiakov, ktoré mali dostať zadarmo.

Dobrosrdečným darcom z toho miesta za ich dary srdečne ďakujem a dúfam , že sa voči meštianskej škole tento zvyk udržia i do budúcnosti.

Skúšky samoukov za uplynulé školské roky sme v dvoch prípadoch uskutočnili a to 18. decembra 1925 ďalej 18. a 19. Júna 1926. Pri oboch skúškach bol predsedom Július Bendák kráľovský školský dozorca. Pri príležitosti vianočných skúšok boli 5 a na konci 14 samoukovia, ktorí skladali skúšky.

III

Výukový materiál

S prihliadnutím na výukový materiál prísne sme aplikovali nariadenie Cirkevného a všeobecne vzdelávacieho ministerstva č. 70.022 vydaného cestou pána ministra zo dňa 30. apríla 1918 pre chlapčenskú meštiansku výuku ako aj nariadenie tohože ministerstva po. Mája d č. 40.483 zo dňa 20. mája 1908 pre dievčenskú meštiansku výuku a podľa tohto materiálu sme pridržovali a ho aj plnili. (Detailne vo väzbe na záujem samoukov tento výukový materiál sme zodpovedajúcim spôsobom usmerňovali cez riaditeľa.)

IV

Vedenie

a) M. Král. Cirkevné a všeobecne vzdelávacie ministerstvo.

b) Král .inšpektorát: Tivadar Szentkereszthy, kráľovský inšpektor Békéšskej župy.

c) Školský dozorca meštianskych škôl: Antal Gurgulits, riaditeľ meštianskej školy, Segedín.

d) Starostlivosť o materiálne zabezpečenie: predseda, Koloman Németh, hlavný obecný tajomník; zapisovateľ a poručník: Edmund Krompaszky, riaditeľ štátnej meštianskej školy.

Riadni členovia: Ján Jeszenszky, ev. fará; František Gehring, remeselník; Ján Motyovszky, obecný richtár; Dr. Nándor Vas, právnik.

V.

Zbor učiteľov

Edmund Krompaszky ,diplomovaný učiteľ pre meštianske školy, riaditeľ školy, 25 ročná prax, vyučuje v chlapčenskej triede 5 hodín maďarský jazyk, vedúci učiteľskej a žiackej knižnice. V dievčenskej triede vyučuje týždenne 5 hodín maďarský jazyk a 2 hodiny nemčinu.

Rozália Krompaszká rod. Gerencsárová, diplomovaná učiteľka pre meštianske školy, triedna učiteľka v dievčenskej triede kde učí 4 hodiny matematiku (počty a merovedu), 3 hod. prírodopis, 2 hod. zemepis, 2 hod. kreslenie, 2 hod. telocvik, 2 hod. ručné práce, 1 hod. krasopis, 2 hod. cvičenie zo záhradníctva. Vedúca zemepisného kabinetu. Dozorca nad dievčenským vyučovaním záhradníctva.

Július Matzko, diplomovaný učiteľ pre meštianske školy, riadny učiteľ, 8 ročná prax, triedny učiteľ v chlapčenskej triede. Vyučuje 4 hod. matematiku (počty a merovedu), 3 hod. zemepis, 3 hod. nemecký jazyk, 3 hod. kreslenie, 3 hod. telocvik, 2 hod. spev, spev učí

2 hod. aj v dievčenskej triede. Vedúci kabinetu pre prírodopis a výbavy pre telocvik. Tajomník učiteľského zboru. Vedúci KISOSZ- u.

František Király, diplomovaný poľnohospodársky odborník, pridelenec, 19 ročná prax, u chlapcov učí poľnohospodárstvo 3 hodiny a u dievčat záhradníctvo 1 hodinu, u chlapcov 3 hod. prírodopis, u dievčat 2 hodiny ručné práce a 1 hodinu u dievčat praktické poľnohospodárske práce a praktické vyučovanie v záhradníctve. Vedúci kabinetu poľnohospodárstva a záhradníctva. Zodpovedá za ekonomické výsledky gazdovania školy.

Pavol Gajdács, farár ECAV, poskytovateľ externých hodín, vyučuje dievčatá náboženskú výchovu 2 hod. týždenne. Vyučoval len od 30. 9. 1925 do 27. 1. 1926.

Ján Jeszenszky, farár ECAV, poskytovateľ externých hodín, 4 ročná prax. Vyučoval v chlapčenskej triede 2 hod. náboženskú výchovu.

František Kálló, rímskokatolícky kňaz, poskytovateľ externých hodín, 1 ročná prax. Vyučoval 1 hodinu týždenne v oboch skupinách náboženskú výchovu.

Martin Lucsán, farár ECAV, poskytovateľ externých hodín. Vyučoval u dievčat 1 hodinu týždenne náboženskú výchovu, Učil od 27. 1. 1926.

Jozef Weisz, rabín, 40 ročná prax. Vyučoval 1 hodinu týždenne v oboch triedach židovskú vierouku.

Ostatní pracovníci: od 1. 4. 1926, denný školník Jozef Osztroluczky. Denná upratovačka od 1. 4. 1926, Anna Hudáková.

VI.

Menoslov žiakov

1. dievčenská trieda.

Triedna učiteľka: Rozália Krompaszká rod. Gerencsérová

Mária Astalošová trojka	Rozália Kleinová trojka
Zuzana Bindrimová dvojka	Irena Kliemannová štvorka
Alžbeta Csabaiová štvorka	Anna Kováčová štvorka
Emília Cseszková dvojka	Alžbeta Lehocká trojka
Margita Dongová štvorka	Mária Lehocká trojka
Alžbeta Dudášová štvorka	Žofia Lehocká dvojka
Gizela Galicziová dvojka	Judita Országová nedokončila
Margita Galicziová dvojka	Alžbeta Pallagiová trojka
Mária Hudáková trojka	Anna Susekárová trojka
Mariška Hudáková nedokončila	Mária Verbovská môžeurobiť opravnú skúšku
Mária Jesenská dvojka	Emília Zöldiová trojka
Zuzana Karkušová dvojka	

Samoukovia:

Alžbeta Astalošová 1. trieda štvorka

Etelka Homokiová 2. trieda trojka

Gabriela Matičová 2. trieda štvorka

Judita Csabaiová 3. trieda štvorka

Mária Mítňanová 3. trieda štvorka

Zuzana Péterová 3. trieda trojka

Poznámka: Za žiakom je zapísaná koncoročná známka. „Nedokončila“ znamená, že žiačka nedokončila, respektíve zanechala štúdium v učebnom roku.

V obci boli zriadené školy štátne, cirkevné a súkromné je pravdepodobné, že samoukovia boli žiakmi zo súkromnej školy, ktorá oficiálne nemohla vydávať vysvedčenie zo štúdia. Trieda bola obyčajne zriadená v rodinných domoch a žiaci nepresahovali počet 6- 8. Učiteľa platili rodičia. Tieto súkromné školy dosť skoro zanikli. Na Komlóši ešte začiatkom 20. storočia takéto školy boli.

I. Chlapčenská trieda

Triedny učiteľ: Július Matzko

Michal Bagi, trojka	Ján Malya, štvorka
Štefan Bogár, trojka	Antonín Meržán, trojka
Jozef Bogár, štvorka	Ján Michels, môže urobiť
opravnú skúšku	
Dezider Barun, môže urobiť opravnú skúšku	Vojtech Mítňan trojka
Eugen Braun, trojka	Juraj Molnár, môže urobiť
opravnú skúšku	
Alex. Buchbinder, štvorka	Pavol Molnár, štvorka
Michal Budinsky, štvorka	Jozef Paulík, môže urobiť
opravnú skúšku	
Imrich Fazekas, trojka	Pavol Paulík, trojka
Štefan Gemeri, štvorka	Rezső Račko, opustil
štúdium	
Júliusz Hézer, štvorka	Štefan Révész, trojka
Juraj Hovorka, štvorka	Ján Ribársky, dvojka
Štefan Hudák, opustil štúdium	Jozef Sípos, môže urobiť
opravnú skúšku	
Jozef Karkalík, trojka	Ján Samuel, trojka
Juraj Karkuš, štvorka	Štefan Szegedi, trojka
Ladislav Kaufmann, dvojka	Jozef Tósegi, štvorka
Ján Kimmel, trojka	Štefan Tóth, dvojka
Henrich Klein, trojka	Pavol Tuška, môže
urobiť opravnú skúšku	
Pavol Lachata, môže urobiť opravnú skúšku	Fran. Ujhely, i trojka
Ján Lóci, môže urobiť opravnú skúšku	Július Unger, štvorka
František Lopušni, trojka	Adam Venerčan, štvorka
Pavol Maliga, dvojka	Matej Vicián, trojka

Samoukovia:

Koloman Bakos, I. roč. štvorka

Ľudovít Fazekas, I. roč. trojka

Ludovít Fazekas II. roč. trojka
Ladislav Hercz II. roč. štvorka
Jozef Hofmann II. roč. trojka
Július Hrivnák II. roč. štvorka
Július Hrivnák III. roč. štvorka
Ernest Józsa I.-II. roč. trojka
Alexander Kecskeméti I. roč. štvorka
Pavol Lachata I. roč. štvorka
Michal Lehocky IV. roč. trojka
Ludovít Sokolay I. roč. štvorka

VII

Štatistický výkaz z roku 1925-26

Pomoc od Adamka

VIII